

Samira Makhmalbaf

Hun debuterede som teenager og blev med sin anden film, *Blackboards*, Cannes-festivalens yngste prisvinder nogensinde. I en alder af blot 21 år er Samira Makhmalbaf en af hovedfigurerne i den igangværende iranske kulturrevolution

Da Samira Makhmalbaf (f. 1980) modtog juryens pris for *Blackboards* (*Takhté siah*, 2000) ved sidste års Cannes festival (i øvrigt delt med svenske Roy Andersson for *Sange fra anden sal*), kvitterede hun ved at levere præmierceremoniens mest bevægede takketale, hvor hun grådkvalt hyldede "de unge mennesker, der kæmper for demokratiet i Iran".

Jo, filmmediet spiller skam en vigtig politisk rolle i et land, hvor den folkevalgte præsident, Mohammad Khatami, over fire år efter sin indsættelse end ikke har formået at implementere grundloven. I december kastede den populære kulturminister - og filmfolkets væрге - Attaolah Mohajerani håndklædet i ringen og forlod sit embede i protest mod de konservative mullaher og ayatollaher, der med stor succes har forhindret Khatami i at indfri sine mange løfter om reformer. Det kulturelle tøbrud synes lagt på is, og trods sejren ved juni måneds præsidentvalg er der stadig lang vej igen for de iranske demokratitilhængere.

Alligevel fortsætter iranske instruktører med at flytte grænserne for, hvad der kan formuleres på film. Siden Khomeini kom til magten ved den islamiske revolution i 1979, har landets filminstruktører primært måttet øve samfundskritik i allegoriens og metaforens form. Det gør de stadig, men symbolikken bliver stadigt mere håndfast.

Heller ikke handlingen i Samira Makhmalbafs anden film, *Blackboards*, stiller de store krav til Fortolker Holger. Filmen udspilles i de uvejsomme kurdiske bjerge, hvor en flok arbejdsløse lærere driver rundt med hver deres skoletavle på ryggen. Mændene leder alle efter en landsby, der er villig til at ansætte fremmede lærerkræfter.

Makhmalbaf zoomer ind på to mænd, der ad forskellige veje ender ved den iransk-irakiske grænse. Lærerne får næsten ikke ført kridtet til tavlerne, der til gengæld er gode at søge ly bag, mens helikoptere overflyver landskabet og skudsalver gjalder mellem bjergene. Undervejs i historien bruges den enkelte tavle også som bære, tørrestativ og medgift i et hurtigt improviseret bryllup, mens den medbragte lærdom i allerhøjeste grad preller af på de nomader, smuglere og andet godtfolk, som de to lærere kommer i kontakt med. Verden foretrækker at leve i uvidenhed, lyder konklusionen.

Bag myndighedernes ryg. *Blackboards* slutter ved landsbyen Halabachech, hvor tusindvis af kurdere døde som ofre for Saddam Husseins kemiske giftangreb under krigen mellem Iran og Irak. Kurderne i dette grænseområde er - præcis som i nabolandet Tyrkiet - et folk, der er frarøvet deres eget land, og hvis identitet primært er forankret i det kurdi-

Blackboards

ske sprog, der i lange stræk også er filmens tungemål.

“I Allahs navn” står der på forstrimlen til alle iranske film, men ikke på *Blackboards*, der blev produceret bag de iranske myndigheders ryg - bl.a. finansieret af det italienske tøjfirma Benetton, som på det seneste har givet sin famøse fotograf og reklamemand Oliviero Toscani frie hænder til at boltre sig i filmmediet.

Efter succesen i Cannes, hvor Samira Makhmalbaf blev festivalens yngste prisvinder nogensinde, er *Blackboards* dog sluppet helskindet gennem den iranske censur. Hvilket muligvis kan tilskrives instruktørens meget diplomatiske fremfærd. Samira Makhmalbaf er kommet til orde i en række vestlige medier, men hun har konsekvent undvejet konkrete politiske spørgsmål. “Mine film stikker dybere

end ren og skær journalistik”, fortalte hun *The Guardian* i december. Og her tænker instruktøren ikke kun på *Blackboards*, men også på debutfilmen *Æblet* (*Sib*, 1998), der ligeledes vakte international opsigt - og ikke kun på grund af instruktørens alder.

Samira Makhmalbaf var blot 18 år gammel, da hun instruerede den autentiske historie om en gammel mand i Teheran, der holdt sine to døtre indespærret bag hjemmets fire vægge i 12 år. “Mine børn er som blomster. De må ikke udsættes for solen, så visner de”, lød mandens begrundelse - med udgangspunkt i Koranen. Da myndighederne endelig fik tvangsfjernet pigerne, var de nærmest autistiske og helt uden sociale færdigheder. En del af indtægterne fra *Æblet*, som også var i dansk biografdistribution, går til en fond for de

to piger, der i øvrigt spillede sig selv i Makhmalbafs særegne genre-hybrid.

En filmfamilie. Rent familiemæssigt kan Samira Makhmalbaf prise sig lykkelig over sin baggrund. Den unge instruktørs talent kommer ikke fra fremmede. Samiras far hedder Mohsen Makhmalbaf (f. 1957) og er lidt af en institution i Iran. I sin ungdom var han svoren fundamentalist og undslap kun dødsstraf, fordi han blot var 17 år gammel, da han stak en betjent ned med kniv! I stedet satte Shahen ham på en diæt bestående af lige dele fængsel og tortur, men ligesom så mange andre politiske fanger blev han løsladt i kølvandet på den islamiske revolution. Undervejs skiftede han politisk og religiøst ståsted, og han har siden begået mere end et dusin socialt og menneskeligt engagerede filmperler.

De lokale myndigheder betragter stadig Mohsen Makhmalbaf som lidt af en sten i skoen. Da han i 1996 søgte den iranske regering om støtte til at starte landets første filmskole, fik han afslag. Én farlig filminstruktør var alt rigeligt. Hundrede til var ikke i myndighedernes interesse, lød den uofficielle begrundelse, ifølge Makhmalbaf selv. I stedet åbnede han sin egen private filmskole - med venner og familiemedlemmer som de første elever. Datteren Samira var med på det første hold, og hun har for længst demonstreret kvaliteten af faderens undervisning, der

også har gjort filminstruktører af hendes lillebror, Maysam Makhmalbaf (f. 1981) og tante, som begge debuterede på sidste års filmfestival i Venedig - sidstnævnte, Marziyeh Meshkini, med den aldeles betagende *The Day I Became a Woman* (*Roozi khe zan shodam*, 2000).

Da *Æblet* kom frem, var mange hurtige til at give faderen ansvaret for værket. Mohsen Makhmalbaf havde trods alt både skrevet, klippet og produceret filmen. Med den mere ambitiøse *Blackboards* understreger Samira Makhmalbaf imidlertid, at hun sagtens kan stå på egne ben. Faderen optræder stadig prominent på creditlisten, men under optagelserne har instruktøren været 'alene' på arbejde. Mange af filmens underfundige optrin bærer tydeligt præg af at være improviseret frem på location, gerne med direkte udgangspunkt i den visuelle kontrast mellem de sorte skoletavler og de stenede, jordfarvede kurdiske bjerge. Ja, på sine steder resulterer dette helt surrealistiske møde mellem civilisation og natur i tableauer, der havde været en billedkunstner værdig.

At den unge Makhmalbaf tilmed har sat sig igennem i et land, hvor der hersker apartheid-lignende forhold mellem kønnene, og kvinder behandles som andenrangs-borgere, gør blot bedriften dobbelt imponerende.

Kim Foss

Filmografi

Samira Makhmalbaf

- 1998 Sib/Æblet
2000 Takhté siah/Blackboards

Mohsen Makhmalbaf

- 1983 Tobeh Nosuh
1984 Este'azeh/Fleeing from Evil to God
1984 Do Cheshme Bisoo/Two Blind Eyes
1985 Zangha/Bells
1985 Baaykot/The Boycott
1987 Dastforoush/The Peddler
1987 Bicycle-run/The Cyclist
1989 Arousi-e Khouban/Marriage of the Blessed
1990 Nobat-e Asheghi/Time of Love
1991 Shabhaye Zayandeh-Rood/The Nights of Zayandeh-Rood
1992 Nasseredin Shah, Actor-e Cinema/Once Upon a Time, Cinema
1993 Gozideh Tasvir Dar Doran-e Ghajar/Images From the Ghajar Dynasty
1993 Honarπισheh/The Actor
1995 Salaam Cinema
1996 Noon-o-goldun/A Moment of Innocence
1996 Gabbeh
1998 Sokhout/The Silence
1999 The Door
2001 Kandahar

Maysam Makhmalbaf

- 2000 Samira cheghoneh 'Takhté siah' rol sakht/How Samira Made Blackboards